

Ce-i de făcut?

de Vasile Docea

Când inițiativele individuale țin locul politicilor coerente

Dacă transferăm în domeniul bibliotecilor – al celor universitare, în primul rând – întrebarea formulată cândva de un personaj politic pe cât de clasic, pe-atât de controversat, atunci primul răspuns care îmi vine pe buze este: „foarte, foarte multe”. Dau acest răspuns chiar dacă sunt conștient că bibliotecile s-au străduit să țină pasul cu ritmul amețitor al evoluțiilor din ultimele decenii, în special cu inovațiile tehnice, cu mutațiile din domeniul comunicării, cu globalizarea, cu creșterea spectaculoasă a fluxului de informații, cu exigențele din ce în ce mai ridicate ale cercetării științifice. S-au străduit, într-adevăr, doar că, la o privire atentă, observăm că răspunsurile la provocări au rămas ancorate mai ales în sfera tehnică. Multe biblioteci (universitare, dar și publice) au adoptat sisteme electronice de gestionare a documentelor și de înregistrare a cititorilor, au început să-și digitizeze fondurile și să ofere spre lectură texte în format electronic, au introdus sisteme automate de împrumut și de supraveghere, au găsit soluții de interacțiune de la distanță cu publicul.

Pe de altă parte, toate aceste soluții au fost mai degrabă rodul unor căutări individuale, al unor inițiative pornite dinspre fiecare bibliotecă. Nu au fost rezultatul unei politici coerente, articulate și aplicate la nivel național. Altfel spus, printr-un soi de „haiducie” culturală, bibliotecile au încercat și au reușit, măcar parțial, atâtea câte au reușit, să o ia înaintea sistemului instituțional-normativ, care le guvernează existența și funcționarea. Dar și ele au ajuns acum, în ciuda bunelor intenții și a inițiativelor proprii, într-un soi de blocaj, generat de un sistem normativ învechit, care, pe zi ce trece, pierde din ce în ce mai dramatic legătura cu realitatea. Cred că ieșirea din impas se poate face, în acest moment, doar printr-o reformă (a se citi: o actualizare) a sistemului legislativ.

Să luăm în serios diversitatea

Există biblioteci de tot felul: mari sau mici, enciclopedice sau specializate, moderne sau tradiționale, sătești sau orășenești. Am putea, în funcție de criteriile folosite, să găsim multe alte diferențe între ele. Cele mai mari deosebiri, însă, sunt între bibliotecile publice (Biblioteca Națională a României, bibliotecile județene, bibliotecile sătești etc.) și cele din sistemul de învățământ (bibliotecile universitare și cele școlare).

În ce constau deosebirile? Înainte de toate, scopul funcționării lor este diferit. Dacă cele publice au o misiune culturală generală, bibliotecile din învățământ sunt destinate susținerii învățării și – cele universitare – cercetării științifice. Apoi, au categorii diferite de public. În al treilea rând, există o mare deosebire între tipurile de documente și colecții pe care le pun la dispoziția publicului propriu. Legat de aceasta, întreaga filosofie a achizițiilor de carte este diferită. În ultimii ani, de exemplu, bibliotecile universitare au abonat accesul online la zeci de mii de reviste științifice din întreaga lume, reviste furnizate de diferiți editori și agregatori. Fără acces la astfel de surse, cercetarea științifică performantă ar fi de neimaginat. Bibliotecile publice le-au ignorat, în schimb au dezvoltat alte tipuri de activități, fără legătură cu cercetarea științifică, dar mai apropiate de misiunea lor culturală.

Ei bine, în ciuda tuturor acestor diferențe, existența și funcționarea bibliotecilor publice și a celor universitare este reglementată de una și aceeași lege (Legea 334 din 31 mai 2002). Ea a fost, probabil, „actuală” atunci când a fost adoptată. Cu trecerea anilor, însă, a devenit caducă. La fel ca multe alte domenii, și cel al bibliotecilor a evoluat în direcția specializării. Bibliotecile publice s-au specializat într-o direcție, cele universitare în alta. Astăzi, sunt mai multe lucrurile care le despart, decât cele care le unesc. Ar trebui ca această diferențiere să se regăsească și în planul legislației: în locul unei legi unice, ar trebui să avem două legi, câte una pentru fiecare dintre cele două tipuri de biblioteci. Pentru ca lucrurile să funcționeze normal.

